

Αξιότιμοι κύριοι Δικαστές, κύριοι Καθηγητές και λοιπά
εκλεκτά μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας,

Αγαπητοί φίλοι και συνάδελφοι,

Με μεγάλη χαρά και ιδιαίτερο αίσθημα τιμής συμμετέχω
σήμερα στις εργασίες του 11^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της
Ένωσης Ελλήνων Νομικών e- Θέμις, της οποίας οι
εκδηλώσεις συνδυάζουν πάντοτε την οργανωτική
αρτιότητα και τον θεματικό πλούτο. Μαζί με τα θερμά
συγχαρητήριά μου, επιτρέψτε μου να απευθύνω στους
διοργανωτές και στον πρόεδρο του e-Themis, τον αγαπητό
φίλο, συνάδελφο και σύμβουλο του ΔΣΑ Δημήτρη
Αναστασόπουλο, τις ειλικρινείς ευχαριστίες μου για την
τιμητική πρόσκληση να συμμετέχω στο συνέδριο αυτό
απευθυνόμενη σ' ένα τόσο εκλεκτό ακροατήριο, με την
ιδιότητά μου ως μέλος του Δ.Σ του Συνδέσμου Ελλήνων
Εμπορικόλογων και ως μέλος της νομοπαρασκευαστικής
επιτροπής του Πτωχευτικού Κώδικα 2007 , αλλά και να
τονίσω το επιστημονικό ενδιαφέρον και το ζήλο όλων των
μελών για τις πάντοτε τόσο επιτυχημένες εκδηλώσεις που
διοργανώνουν.

Πριν προχωρήσω στο θέμα της εισήγησής μου, επιτρέψτε
μου να πω, ως γενικό σχόλιο, ότι ο ΔΣΑ μου είχε κάνει την

τιμή να με ορίσει επικεφαλής της επιτροπής του για το νέο πτωχευτικό δίκαιο. Οι παρατηρήσεις μας δεν έγιναν όλες δεκτές, πιστεύω όμως ότι ο ν.4738/2020 έχει κινηθεί προς θετική κατεύθυνση στον εκσυγχρονισμό του ελληνικού δικαίου υπερχρέωσης – και μάλιστα τόσο στο προπτωχευτικό, όσο και στο μεταπτωχευτικό στάδιο. Ο εξωδικαστικός διακανονισμός μπορεί να αποδώσει σε πολλές περιπτώσεις, εάν υπάρξει ανταπόκριση από τις τράπεζες και το Δημόσιο, ενώ διατηρήθηκε η διαδικασία της εξυγίανσης για τις επιχειρήσεις που επιτυγχάνουν συμφωνία αναδιάρθρωσης με την πλειοψηφία των πιστωτών τους. Στο δε πτωχευτικό στάδιο, θεσπίστηκαν, για να έρθουμε στο θέμα μας, δύο θεμελιώδεις καινοτομίες: η αστική πτώχευση και η απαλλαγή των πτωχευόντων από τα χρέη τους με παροχή δεύτερης ευκαιρίας.

Αστική πτώχευση και απαλλαγή- Παροχή Δεύτερης Ευκαιρίας

Οι δύο βασικές καινοτομίες του ν. 4738/20

(όπως τροποποιήθηκε με τον ν.4818/2021)

- Εισήχθη για πρώτη φορά ο θεσμός της πτώχευσης μη εμπόρου. Είναι δυνατή δηλαδή η ατομική πτώχευση κάθε φυσικού προσώπου ανεξαρτήτως επαγγέλματος ή ιδιότητας (α.76 παρ.1).
- Η δε πτωχευτική διαδικασία είναι κοινή για εμπόρους και μη.
- Η πτωχευτική περιουσία περιέρχεται στους πιστωτές (α.92, 93 επ.), όπως και κατά το προηγούμενο δίκαιο.
- Διευρύνεται και απλουστεύεται η απαλλαγή των πτωχευόντων φυσικών προσώπων από όλα τα πτωχευτικά χρέη που μένουν ανεξόφλητα από την εκποίηση της πτωχευτικής περιουσίας αυτοδίκαια άνευ δικαστικής απόφασης μετά από ένα ή τρία έτη από την κήρυξη της πτώχευσης ανάλογα με την ύπαρξη ή μη περιουσίας (α. 192 επ)

Έτσι παρέχεται για πρώτη φορά υπό προϋποθέσεις η πραγματική δεύτερη ευκαιρία και η δυνατότητα οικονομικής επανεκίνησης του πτωχού.

Η απαλλαγή του οφειλέτη- Δεύτερη ευκαιρία Χρόνιο και πολυπόθητο αίτημα των οφειλετών

Οι δικαιολογητικοί λόγοι του θεσμού είναι τρεις:

- Δικαιοκρατικός λόγος: σε περιβάλλον έντονου ανταγωνισμού, η άνευ δόλου οικονομική αποτυχία δεν είναι ανεκτό να επιφέρει «ηθικό στίγμα» και ισόβια «ομηρία» για τις οφειλές του παρελθόντος.
- Με στόχο την οικονομική ανάπτυξη: η δυνατότητα των πτωχευόντων να δραστηριοποιηθούν εκ νέου από «μηδενική αφετηρία» αποτρέπει την αναγκαστική αδράνεια ανθρώπινου κεφαλαίου και ενισχύει την οικονομία δίνοντας τη δυνατότητα οικονομικής επανεκκίνησης.
- Για λόγους φορολογικής και ασφαλιστικής διαφάνειας: εάν οι πτωχεύοντες δεν απαλλάσσονται, δραστηριοποιούνται αναγκαστικά για λόγους επιβίωσης στον άδηλο τομέα της οικονομίας («παραοικονομία») ή μέσω παρένθετων προσώπων.

Επιρροή του δικαίου των ΗΠΑ – Κοινοτική νομοθεσία

- Οι ΗΠΑ υπήρξαν πρωτοπόρες στη νομοθεσία απαλλαγής των πτωχευόντων και επηρέασαν τη νομοθεσία άλλων κρατών, ιδίως μέσω των σχετικών διατάξεων του Κεφαλαίου 7 του Πτωχευτικού Κώδικα 1978 που ισχύει ακόμη (με τροποποιήσεις).
- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την ανακοίνωση 584 του 2007 συνέστησε στα κράτη-μέλη να νομοθετήσουν απαλλαγή των οφειλετών «με ορισμένα κριτήρια».
- Η ίδια με Σύσταση του 2014 συνέστησε η απαλλαγή του οφειλέτη να επέρχεται το αργότερο μετά τρία χρόνια από την κήρυξη της πτώχευσης, ώστε να παρέχεται στους πτωχεύοντες «δεύτερη ευκαιρία» χωρίς να απαιτείται καταρχήν νέα προσφυγή τους σε δικαστήριο.
- Η Σύσταση του 2014 νομοθετήθηκε με την Οδηγία 1023/2019.
- Ο νόμος 4738/20 εναρμόνισε την ελληνική πτωχευτική νομοθεσία με την Οδηγία αυτή.

Η εξέλιξη του ελληνικού δικαίου

- Το δίκαιο προ του Πτωχευτικού Κώδικα δεν προέβλεπε απαλλαγή του οφειλέτη. Ο διαχωρισμός πτωχευτικής και μεταπτωχευτικής περιουσίας (α.2 ν.635/1937) έληγε με την περάτωση της πτωχευτικής διαδικασίας.
- Δυνατότητα απαλλαγής του οφειλέτη εισήχθη το πρώτον με τον Πτωχευτικό Κώδικα (ν.3588/2007). Η σχετική διάταξη (α.170 παρ.5) προϋπέθετε όμως σωρευτικά την **αποκατάσταση** του πτωχού (άρα πάροδο δεκαετίας), την **περάτωση** της πτώχευσης και την κήρυξη του πτωχού ως **συγγνωστού**. Στην πράξη έμεινε ανεφάρμοστη.
- Ο θεσμός της απαλλαγής διευρύνθηκε με τον ν. 4336/2015, που εισήγαγε στον Πτωχ.Κωδ. το νέο άρθρο 170 α. Με αυτό προβλεπόταν απαλλαγή του οφειλέτη μετά πάροδο **τριών ετών** από την κήρυξη της πτώχευσης, χωρίς την προϋπόθεση της αποκατάστασης του πτωχού. Παρέμενε όμως αναγκαία προϋπόθεση η κήρυξη του πτωχού ως **συγγνωστού**, άρα και η περάτωση της πτωχευτικής διαδικασίας ή η κήρυξη παύσης των εργασιών της.

- Με τον ν.4446/2016 υπήρξε εκ νέου αλλαγή των προϋποθέσεων απαλλαγής με τροποποίηση των άρθρων 168 και 169 Πτωχ.Κωδ.. Ο οφειλέτης ζητούσε την απαλλαγή του μετά πάροδο **διετίας** από την κήρυξη της πτώχευσης ή μέχρι την περάτωσή της αν επερχόταν νωρίτερα. Το Δικαστήριο δεχόταν το αίτημα, εάν τον έκρινε **συγγνωστό** με την περάτωση ή την κήρυξη της παύσης των εργασιών.
- Με τον ν.4549/2018 προβλέφθηκε αντίστοιχο δικαίωμα για τους οφειλέτες που κρίνονταν σε παύση πληρωμών, αλλά δεν άνοιγαν οι εργασίες της πτώχευσης ελλείψει ενεργητικού. Το σχετικό αίτημα έπρεπε να υποβληθεί από αυτούς μετά **τρία χρόνια** από την καταχώριση του ονόματός τους στα μητρώα πτωχεύσεων.

**Τα ζητήματα που παρέμειναν μετά τις
τροποποιήσεις
των ετών 2016 και 2018**

- Εξακολουθούσε να απαιτείται εκ νέου προσφυγή στο Δικαστήριο για την απαλλαγή και τη κήρυξη του πτωχού ως συγγνωστού.
- Η απαλλαγή δεν καταλάμβανε οφειλές από αδίκημα που τελέστηκε με δόλο ή βαρεία αμέλεια. Γεννήθηκε εξ αυτού αμφιβολία αν εξαιρούνταν το μεγάλο πλήθος των οφειλών, των οποίων η μη πληρωμή αποτελεί αδίκημα (φόροι, ασφαλιστικές εισφορές, εργατικές απαιτήσεις, επιταγές).
- Το νομοθετικό πλαίσιο της απαλλαγής αφορούσε αποκλειστικά τους εμπόρους. Οι μη έχοντες πτωχευτική ικανότητα μπορούσαν να απαλλαγούν μόνο με τη διαδικασία του ν.3869/2010 («νόμος Κατσέλη»), η οποία προϋπέθετε όχι μόνο δικαστική διαδικασία, αλλά και τήρηση προγράμματος πληρωμών και ρευστοποίησης περιουσίας.

Οι όροι της απαλλαγής υπό τον ν. 4738/2020

(μετά και από τις τροποποιήσεις του ν.4818/2021)

- Η πτωχευτική νομοθεσία είναι κοινή για εμπόρους και μη. Ενιαίες προϋποθέσεις για την απαλλαγή από τις οφειλές και τη «δεύτερη ευκαιρία» (α.192 επ.).
- Με την πτώχευση επέρχεται οριστικός διαχωρισμός της πτωχευτικής από τη μεταπτωχευτική περιουσία. Η μεταπτωχευτική περιουσία δεν είναι υπέγγυα για τα πτωχευτικά χρέη. Εξαίρεση μόνο ως προς το μεταπτωχευτικό εισόδημα. Αν το καθαρό μεταπτωχευτικό εισόδημα, αφού αφαιρεθούν οι ασφαλιστικές εισφορές και οι φόροι εισοδήματος, είναι ανώτερο του 12πλάσιου του ακατασχέτου ορίου του α.31 ΚΕΔΕ (δηλαδή μεταξύ € 1.000-1.250 μηνιαίως) ή του ετησίου ποσού των εύλογων δαπανών διαβίωσης, αν είναι μεγαλύτερο από το ακατάσχετο, το υπερβάλλον περιέρχεται στον σύνδικο για το χρονικό διάστημα μέχρι την απαλλαγή του οφειλέτη (α.92 παρ.1,2). Το ποσό των εύλογων δαπανών διαβίωσης είναι μεταβλητό, προσδιορίζεται με βάση τις στατιστικές της ΕΛΣΤΑΤ για τον οικογενειακό προϋπολογισμό και εξαρτάται από την οικογενειακή κατάσταση του οφειλέτη:

π.χ. για άγαμο ενήλικα υπολογίζεται από € 6.448-8.180 ετησίως, ενώ για ζευγάρι με δύο παιδιά από € 16.162-20.639.

- Η απαλλαγή του οφειλέτη επέρχεται αυτοδίκαια με την πάροδο τριών ετών ή ενός έτους (ανάλογα με την ύπαρξη περιουσίας) από την κήρυξη της πτώχευσης ή από την καταχώριση του ονόματός του στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας, αν δεν υπάρχει περιουσία ικανή να καλύψει τα έξοδα της πτωχευτικής διαδικασίας. Δικαστική κρίση προβλέπεται μόνο εάν κάποιος πιστωτής ασκήσει προσφυγή κατά της απαλλαγής (α.192 παρ.1).
- Ευνοϊκές ρυθμίσεις για τους πτωχεύοντες με περιουσία άνω των 100.000 ευρώ και ανώτερη του 10% των συνολικών οφειλών τους: α) Δεν εισφέρουν στην πτώχευση μέρος του μεταπτωχευτικού εισοδήματός τους, παρά μόνο αν υπερβαίνει το 5πλάσιο των εύλογων δαπανών διαβίωσης (α.92 παρ.3) αφού εισφέρουν όλη την περιουσία τους κινητή και ακίνητη. Και β) Η απαλλαγή τους από τα πτωχευτικά χρέη επέρχεται μετά από ένα έτος από την κήρυξη της πτώχευσης αντί των τριών ετών της γενικής ρύθμισης

(α.192 παρ.2), εφόσον δεν ασκηθεί προσφυγή πιστωτή, στην οποία θα αναφερθούμε στη συνέχεια.

Αποτελέσματα της απαλλαγής

(α.194 παρ.1)

- Καλύπτει κάθε οφειλή προς τους πτωχευτικούς πιστωτές για πτωχευτικά χρέη, δηλαδή εκείνα που υφίστανται κατά τον χρόνο της κήρυξης του οφειλέτη σε κατάσταση πτώχευσης.
- Ορίζεται ρητά για τις οφειλές προς το Δημόσιο ότι κρίσιμος για την απαλλαγή είναι ο χρόνος, στον οποίο ανάγεται η οφειλή, και όχι ο –συχνά πολύ μεταγενέστερος-χρόνος βεβαίωσης. Σημαντική ρύθμιση σε περίπτωση βεβαίωσης οφειλής μετά από φορολογικό έλεγχο, λόγω του μεγάλου χρονικού διαστήματος που μεσολαβεί μεταξύ της γέννησης της υποχρέωσης και του χρόνου βεβαίωσής της από το Δημόσιο.

Η διάταξη καταλαμβάνει και τις τυχόν οφειλές του πτωχού από εκ του νόμου αλληλέγγυα ευθύνη του με εταιρεία. Συνεπώς η απαλλαγή του θα καταλαμβάνει και οφειλές που βεβαιώνονται στην εταιρεία μετά την πτώχευσή του, αλλά ανάγονται σε προπτωχευτικό χρονικό διάστημα.

- Εξαιρούνται της απαλλαγής μόνο οφειλές για διατροφή, οφειλές από αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και οφειλές από δόλο ή βαρεία αμέλεια εξαιτίας της οποίας προκλήθηκε θάνατος ή σωματική βλάβη προσώπου.

Η «προσφυγή» κατά της απαλλαγής

(α.193)

- Οιοσδήποτε πιστωτής μπορεί να προσφύγει κατά της απαλλαγής του οφειλέτη μέχρι την εκπνοή της προθεσμίας επέλευσής της (τρία έτη ή ένα έτος μετά την κήρυξη της πτώχευσης).
- Λόγοι της προσφυγής:
 - α) δόλια πτώχευση του οφειλέτη
 - β) έλλειψη καλής πίστης του οφειλέτη, μη συνεργασία του με τα όργανα της πτώχευσης.
 - γ) δόλια απόκρυψη περιουσίας ή εισοδήματος
 - δ) ποινική δίωξη ή καταδίκη του οφειλέτη για τα αδικήματα του ενάτου μέρους του Β κεφαλαίου του ν.4738/20, ήτοι για το αδίκημα της χρεοκοπίας (α. 197) και της ευνοϊκής μεταχείρισης πιστωτή (α.198), για κακουργηματικές πράξεις κλοπής, απάτης, υπεξαίρεσης, και πλαστογραφίας καθώς και για το αδίκημα της καταδολίευσης δανειστών. Ειδικά για το αδίκημα της χρεοκοπίας και τον προβληματισμό, που γεννάται, θα αναφερθώ στη συνέχεια.
- Σύμφωνα με τη διατύπωση του σχετικού αρ. 193, το Δικαστήριο κρίνει κατά διακριτική κρίση. Δύναται:

Είτε να περιορίσει την απαλλαγή

Είτε να ορίσει μεγαλύτερη προθεσμία επέλευσής της
ή να τάξει όρους στον οφειλέτη και προθεσμία
εκπλήρωσής τους.

- **Προβληματισμός** εγείρεται από τη διαφορά διατύπωσης του α. 193 και του α. 195 παρ.2, που αφορά την προσφυγή κατά της απαλλαγής εκπροσώπων νομικών προσώπων. Στο α.195 παρ.2 αναφέρεται ότι «**δεν απαλλάσσονται πλήρως αυτοί που καταδικάστηκαν**» για τα παραπάνω αδικήματα. Συνεπώς, στην περίπτωση τους το Δικαστήριο μπορεί να χορηγήσει μόνο μερική απαλλαγή. Οι δύο διατάξεις πρέπει να εναρμονισθούν με τροποποίηση του α. 195 παρ.2, ώστε και στην περίπτωση των εκπροσώπων να έχει το δικαστήριο διακριτική εξουσία στάθμισης των συνθηκών και να μπορεί να χορηγήσει ολική απαλλαγή.

Κρίσιμα ζητήματα για την πρακτική εφαρμογή της διάταξης

- Ο κίνδυνος να ασκούνται από τους θεσμικούς πιστωτές –και δη τον Δημόσιο τομέα- **αβάσιμες, καταχρηστικές προσφυγές σε όλες τις πτωχεύσεις, ακόμη και αν δεν συντρέχει αποχρών λόγος.**
- Σε περίπτωση προσφυγής λόγω άσκησης ποινικής δίωξης κατά του οφειλέτη για τα αδικήματα που αναφέραμε, το Δικαστήριο μπορεί να **αναβάλει** την απόφασή του μέχρι την αμετάκλητη περάτωση της ποινικής διαδικασίας (α.193 παρ.3). Ενόψει του ότι η ποινική δίωξη ασκείται στην πράξη χωρίς ενδελεχή εξέταση της συνδρομής των προϋποθέσεων, η δε ποινική διαδικασία είναι πολυετής, υπάρχει κίνδυνος η απαλλαγή να **καθυστερήσει επί πολλά χρόνια** μετά την τριετία από την πτώχευση.

- Στους λόγους προσφυγής περιλαμβάνεται η δίωξη για τα αδικήματα της χρεοκοπίας και της ευνοϊκής μεταχείρισης πιστωτή. Στην τυποποίηση των αδικημάτων αυτών, εκτός από τη δόλια απόκρυψη περιουσίας ή τη δόλια διόγκωση των χρεών, περιλαμβάνονται και πράξεις ή παραλείψεις **περιορισμένης απαξίας**, χωρίς δόλια προαίρεση του οφειλέτη και με ελάχιστο ή μηδενικό αντίκτυπο στον προσδιορισμό της πτωχευτικής περιουσίας. Επίσης περιλαμβάνονται ριψοκίνδυνες επιχειρηματικές πρακτικές, που είναι συχνά εξαιρετικά δύσκολο να σταθμιστεί από ένα Δικαστήριο αν αντίκεινται όντως στους κανόνες της συνετής διαχείρισης.

Ενδεικτικά, στη χρεοκοπία περιλαμβάνεται η μη υποβολή φορολογικών δηλώσεων ή η παράλειψη σύνταξης απογραφής, ενώ μπορεί να μην επηρεάζουν τη διακρίβωση της πτωχευτικής περιουσίας και των πτωχευτικών χρεών.

Τα Δικαστήρια, άρα, θα πρέπει να εφαρμόζουν τη διάταξη **συσταλτικά** και να αρνούνται την απαλλαγή **μόνο** σε περιπτώσεις δόλιας ενέργειας του οφειλέτη που αλλοιώνει τον ορθό προσδιορισμό της πτωχευτικής περιουσίας και των πτωχευτικών χρεών αποκρύπτοντας περιουσιακά στοιχεία ή εμφανίζοντας ψευδή χρέη.

- Επίσης σημαντικό είναι να εξαντλούν τα Δικαστήρια την ουσιαστική ευχέρεια κρίσης τους και να **μην αναβάλλουν** την κρίση περί απαλλαγής σε όλες τις περιπτώσεις που εκκρεμεί ποινική δίωξη του οφειλέτη.

Η ανατροπή της απαλλαγής

(α.194 παρ.2)

- Η απαλλαγή μπορεί να ανατραπεί τρία χρόνια μετά την επέλευσή της (είτε αυτή επήλθε αυτοδίκαια, είτε μετά από απόρριψη προσφυγής πιστωτή).
- Λόγοι ανατροπής: α) η από τον οφειλέτη δόλια ή από βαρεία αμέλεια απόκρυψη της οικονομικής και περιουσιακής του κατάστασης – δηλαδή η απόκρυψη πτωχευτικών περιουσιακών στοιχείων ή η εμφάνιση ανύπαρκτων χρεών και β) η μη τήρηση των πληρωμών από το μέρος του μεταπτωχευτικού του εισοδήματος που πρέπει, τυχόν, να εισφέρει στον σύνδικο μέχρι την απαλλαγή του.
- Η ανατροπή προϋποθέτει σχετική αίτηση πιστωτή.

Απαλλαγή εκπροσώπων εταιρειών

(α.195)

- Σε περίπτωση πτώχευσης νομικού προσώπου, προβλέπεται απαλλαγή των εκπροσώπων του για χρέη του νομικού προσώπου, με τα οποία βαρύνονται αλληλεγγύως εκ του νόμου.
- Η απαλλαγή **δεν καταλαμβάνει άμεσες ατομικές οφειλές** των διαχειριστών, όπως π.χ. από παροχή ατομικής εγγύησης ή από ευθύνη αποζημίωσης λόγω αδικοπραξίας, εάν εξέδωσαν **ακάλυπτες επιταγές** που σχετίζονται με το νομικό πρόσωπο ή και άλλες ατομικές οφειλές.
- Η αλληλέγγυα ευθύνη προσδιορίζεται από το α. 50 ν.4374/2019 (Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας). Σχετικές η ΥΑ Α1082/2021 για οφειλές προς το Δημόσιο και η ΥΑ 65118/2021 για οφειλές προς φορείς κοινωνικής ασφάλισης.
Κατά τις διατάξεις αυτές ευθύνονται οι διαχειριστές, διευθύνοντες σύμβουλοι, εντεταλμένοι και εκκαθαριστές εταιρειών, αλλά και **όσοι εν τοις πράγμασι** ασκούν τη διαχείρισή τους.

Η ευθύνη αφορά χρέη που γεννήθηκαν κατά τη θητεία τους. Ωστε, σε περίπτωση ελέγχου, ευθύνεται ο διαχειριστής της περιόδου γένεσης του χρέους και όχι εκείνος,, κατά τη θητεία του οποίου έγινε η κατόπιν ελέγχου βεβαίωση του χρέους.

Εάν, όμως, η οφειλή υπαχθεί σε **ρύθμιση** ευθύνονται και οι διαχειριστές κατά τη θητεία των οποίων κατέστη ληξιπρόθεσμη κάθε δόση ή η ρύθμιση απωλέσθηκε.

- Η απαλλαγή καλύπτει τα χρέη της εταιρείας που «προέκυψαν» κατά **την ύποπτη περίοδο και κατά την αμέσως προηγούμενη τριετία.**

Συνεπώς, εάν η ημερομηνία παύσης πληρωμών ορισθεί **δύο χρόνια** πριν από την κήρυξη της πτώχευσης, που είναι το **μέγιστο**, η απαλλαγή καταλαμβάνει τις οφειλές που γεννήθηκαν κατά την **πενταετία** πριν από την πτώχευση.

- Από άποψη θετέου δικαίου, ο χρονικός αυτός περιορισμός είναι **άδικος**. Σε πολλές εταιρείες, της πτώχευσης προηγούνται μακρές περιόδους προσπαθειών ανάκαμψης ή εξυγίανσης και μακρόχρονες ρυθμίσεις των οφειλών προς το Δημόσιο και τα Ασφαλιστικά Ταμεία.

Στην περίπτωση αποτυχίας, η απαλλαγή των διαχειριστών θα έπρεπε να μην έχει χρονικό περιορισμό –όπως δεν έχει για τα πτωχέοντα φυσικά πρόσωπα (Επίσης μία παρατήρησή μας που δεν έγινε αποδεκτή).

- Η απαλλαγή των εκπροσώπων επέρχεται μετά από **τριετία** από την υποβολή της αίτησης πτώχευσης ή μετά **διετία** από την κήρυξή της (ή από την εγγραφή του πτωχού στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας αν δεν κηρυχθεί πτώχευση ελλείψει περιουσίας) - όποιο από τα δύο προηγηθεί χρονικά ανεξάρτητα από την ύπαρξη πτωχευτικής περιουσίας του νομικού προσώπου.
- Η απαλλαγή είναι και εδώ **αυτοδίκαιη**. Δικαστική κρίση απαιτείται μόνο σε περίπτωση προσφυγής για τους λόγους που εκτέθηκαν για τα φυσικά πρόσωπα.
- Ισχύει άρα και εδώ ο προβληματισμός ως προς την εφαρμογή της διάταξης, ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο «μαζικών» προσφυγών και μακρών καθυστερήσεων της σχετικής δικαστικής κρίσης.

**Απαλλαγή πτωχευσάντων πριν από τον ν. 4738/20
(μεταβατικές διατάξεις α. 263 παρ.5 και 6, όπως
τροποποιήθηκαν με το α. 38 ν.4818/2021)**

- Η απαλλαγή καταλαμβάνει και οφειλέτες που κηρύχθηκαν σε πτώχευση ή που διαγνώσθηκε η παύση πληρωμών τους αλλά η αίτηση πτώχευσης απορρίφθηκε ελλείψει περιουσίας, εφόσον η σχετική δικαστική απόφαση εκδόθηκε μετά την 1.1.2019.
- Επίσης καταλαμβάνει τους εκπροσώπους νομικών προσώπων που κηρύχθηκαν σε πτώχευση ή που διαγνώσθηκε η παύση πληρωμών τους αλλά η αίτηση πτώχευσης απορρίφθηκε ελλείψει περιουσίας πριν από την ισχύ του ν.4738/20. Και μάλιστα στην περίπτωση τους, αντίθετα με τη μεταβατική διάταξη περί φυσικών προσώπων, δεν υπάρχει περιορισμός σχετικός με τον χρόνο έκδοσης της σχετικής δικαστικής απόφασης αλλά βέβαια ισχύει ο χρονικός περιορισμός - έως 5 έτη- της απαλλαγής τους.
- **Οι πτωχεύσαντες πριν από την 1.1.2019** μπορούν να αιτηθούν την απαλλαγή τους κατά τα α. 168-169 του προϊσχύσαντος Πτωχευτικού Κώδικα, όπως αυτά αντικαταστάθηκαν με το α. 11 ν.4446/2016 και εφαρμόζονται στην περίπτωση τους.

Ο πτωχός μετά την παρέλευση δύο ετών από την κήρυξη της πτώχευσης (ή μέχρι την περάτωση της αν αυτή επέρχεται νωρίτερα) δικαιούται να υποβάλει προς το πτωχευτικό Δικαστήριο αίτηση περί απαλλαγής του από τα πτωχευτικά χρέη που δεν ικανοποιούνται από την πτωχευτική περιουσία, η δε αίτηση γίνεται δεκτή εφόσον κριθεί **συγγνωστός**. Η κήρυξη του πτωχού ως συγγνωστού προϋποθέτει, όπως είναι γνωστό, ή την παύση εργασιών ή την περάτωση της πτώχευσης.

- Σύμφωνα με το α. 13 παρ. 2 εδ. α ν.4446/2016, οι ανωτέρω διατάξεις των α. 168 και 169 Πτωχευτικού Κώδικα εφαρμόζονται και στις πτωχεύσεις, που ήταν **εκκρεμείς** κατά τη θέση σε ισχύ του ν.4446/2016, ήτοι στις 22.12.2016. Πρέπει, άρα, η πτώχευση να μην είχε περατωθεί πριν από τις **22.12.2016**.
- Από άποψη θετέου δικαίου, η μεταβατική αυτή διάταξη πρέπει να τροποποιηθεί, ώστε να δικαιούνται απαλλαγή και δεύτερη ευκαιρία και οι πτωχοί που είχαν κηρυχθεί συγγνωστοί πριν από τις **22.12.2016**, είτε λόγω περάτωσης είτε λόγω παύσης εργασιών της πτώχευσής τους.